

Pod vplivom nekdanjega YU-prostora

Tomaž Grom, skladatelj, kontrabasist, pred nocojšnjo premiero projekta Duša, šum, ventil in žica na II. gimnaziji

MELITA FORSTNERIČ HAJNŠEK

Trinajsti festival sodobne uprizoritvene umetnosti Drugaganje se bo nocoj, 2. decembra, začel s premiero projekta Duša, šum, ventil in žica v amfiteatru II. gimnazije. Je rezultat projekta kontrabasista in skladatelja Tomaža Groma, ki se je z ekipo odpravil na ulice balkanskih mest in svojo avtorsko glasbo ponudil v interpretacijo uličnim glasbenikom iz Prištine, Novega Sada, Tuzle, Maribora, Tetova in Zagreba. 5. decembra bo še ljubljanska premiera v **Stari mestni elektrarni**. Pred premiero je avtor predstavil kontekst ustvarjanja v prostorih, ki niso več pogosto prizorišča slovenskih projektov. Zanimiva premiera v bližini praznika nekdanje države.

Zadali ste si sociološko, kaj šele glasbeno in prostorsko silno zahteven podvig.

"Zamisel se je porodila, ko sem ustvarjal glasbo za predstavo Šuma blista v režiji Tomija Janežiča v Beogradu. Na poti od doma do gledališča Atelje 212 sem vsak dan šel mimo istega uličnega glasbenika, starejšega gospoda, ki je igral harmoniko. Če je deževalo, uličnega glasbenika ni bilo, je pa na istem mestu sameval njegov stol, z verigo priklenjen na bližnji kandelaber. Zaželel sem si, da bi z njim kar sredi močno prometne ceste posnel harmonikarsko linijo za že skomponirano skladbo in to vključil v predstavo. Ulični glasbenik je bil pripravljen sodelovati, proti plačilu seveda. Dal sem mu posnetek in se naslednji dan spet dobil z njim. Po slušalkah sem mu predvajal matrico, on pa je po posluhu zraven improviziral na harmoniko. Snemal sem zvok pa tudi video. V pogovoru mi je zaupal del življenjske zgodbe pa da so mu enkrat celo ukradli harmoniko in so za novo zbrali denar zaposleni iz okoliških trgovin in kafičev.

Vse to se mi je zdelo tako zelo inspirativno, da sem začel razmišljati o kompoziciji z avtorskim sodelovanjem uličnih glasbenikov."

Koncertno dvorano ste nadomestili s cesto, posredovano ste zamenjali z

neposrednim, spontanim. Zakaj ste se odločili za ulice in ceste mest nekdanje Jugoslavije?

"Všeč mi je glasba, kultura teh krajev. Znam jezik in se lahko pogovarjam in gibam brez težav. Večkrat sem delal glasbo za gledališče v Srbiji, zasebno pa sem s kombijem raziskal Bosno in Hercegovino, Črno goro, Makedonijo in Srbijo. Blizu mi je temperament ljudi, topli so, neposredni in spontani, radi klepetajo, povabijo te na kavico in prigrizek in se razgovorijo o dobrih starih časih naše skupne države. To še prav posebej v kakšnih manjših, odročnih krajih."

Kako ste vse te ulične glasbenike s prostorov nekdanjih jugoslovanskih republik sploh pridobili za sodelovanje? To je bila najbrž tudi za vas in ekipo zahtevna misija?

"Miroslava iz Srbije sem opazil že na ulicah Novega Sada, ko sem tam delal v Srbskem narodnem pozorišču, in sem takoj vedel, da je pravi. Do Danija iz Maribora sem prišel s pomočjo producentk Alme in Katke iz Bunkerja. One so posredovale tudi osebo v Zagrebu, ki je stopila do Daria. Nanj smo naleteli kar na internetu. V Bosni in Hercegovini je bilo sprva več mest v igri, Prijedor, Banjaluka, Sarajevo in Tuzla, a zaradi poplav nam je prvo snemanje spodletelo. Producentka Špela z Zavoda Sploh se je preko kontaktne osebe dogovorila s Šabanom. Sam sem bil na zvezi z Adrianom Azirijem iz Tetova (zapel je albansko uspavanko na zgoščenci Sonce in sončice po vsem svetu), ki mi je predlagal Nevaipa. V Prištino smo se pa odpeljali povsem na slepo in se z dvema romskima glasbenikoma iz Albanije s pomočjo naključnega mimoidočega študenta, ki je nato postal naš 'uradni' prevajalec za albansko, dogovorili kar na ulici. Faza snemanja je bila torej zelo uspešna. Kako glasbenike nato pripeljati v Slovenijo, je bil pa pravi podvig, ki se ga je lotila Špela. Nimajo vsi interneta in telefona. Njena prijateljica iz Skopja se je morala na primer z avtom odpeljati v Laskarce, da smo ponovno vzpostavili stik z Nevaipom, nato pa ga je tudi pospremila na letališče. No, pri albanskih Romih se nam je na koncu malo zalomilo. Niso ju pustili, da bi z letalom odpotovala iz Prištine, saj bi morala imeti pri sebi vsak 70 evrov za vsak dan bivanja znotraj schengenskega območja. Ti ljudje pa so večinoma zelo skromni in finančno šibki. To so tiste meje, politične, nacionalne, socialne,

meje v glavah, ki bi jih rad s projektom in glasbo zabrisal ali celo odprl."

Ponuditi svojo avtorsko glasbo v izvedbo naključnim glasbenikom je svojevrstna drznost, rezultat pa nepredvidljiv.

"Rad imam odprtost, naključja, zanima me neznano, ne povsem nadzorovano. Tudi zaradi tega se verjetno najbolje počutim v improvizaciji. Niti malo nisem ljubosumen na svojo avtorsko glasbo in jo z veseljem ponudim v nadaljnjo rabo, izrabo, porabo ... Nered se zapiram v studio in izoliram od sveta okrog mene, veliko ljubša mi je vpletenost v različne glasbene kontekste in nepredvidljive situacije."

Menda so bili v večini emigranti, ki so morali zapustiti svoje domove, domovine. Tudi brezdomci so med njimi, vsak s svojo zgodbo. Tudi akademski glasbeniki? Kako ste pristopali, najbrž ste hoteli dokazati brezmejnost, združevalnost glasbe? Video in avdio posnetki z ulic Prištine, Tetova, Zagreba ... so zagotovo tudi izjemen filmski material.

"Med uličnimi glasbeniki lahko res najdeš vse to, toda med našimi soustvarjalci ni akademskega glasbenika. Ne gre za to, da bi kaj dokazal, bolj gre za združevanje in kombiniranje glasbene in na sploh kulturne pestrosti in raznolikosti. Če že gremo v ta podvig, potem je to vredno zabeležiti tudi s kamerami, sem si mislil. Del posnetega bo vključen v odrsko postavitve. V prihodnje pa naj bi režiser Boris Petković neodvisno od vsega ustvaril svojo filmsko zgodbo."

Kakšen je skupni imenovalec vsega, vaše avtorske glasbe, vseh teh razno-terih učinkov izvajalcev z njihovimi poetikami, izvedbami, govoricami, tako drugačnimi od vaše? Ali ste našli kakega "skupnega duha" z nekdanjih skupnih prostorov?

"Ne vem, ali sploh obstaja skupni imenovalec. Znašli smo se v skupnem prostoru in času, ki ju napolnjujemo vsak s svojo lastno prtljago. Morda so moji novi glasbeni soustvarjalci celo malo preveč predani mojim idejam. Dokler gre za akustiko, so si naši glasbeni svetovi precej podobni, vključevanje elektronike šele poudari razlike. Razlika med nami je, da sem sam precej pokvarjen z raznimi conceptualnimi teorijami in praksami, oni so pa bolj čisti, izviraajo iz njihovih tradicij. Vsi,

Page: 10

Reach: 108000

Country: SLOVENIA

Size: 623 cm2

2 / 2

vključno z mano, smo pa še vedno pod vplivom nekdanjega jugoslovanskega prostora."

Zakaj ste se odločili za premiero v Mariboru, na Drugajanju, in kako se projekt umešča v vaš dosedanji opus instrumentalista, skladatelja novatorja, raziskovalca zlasti na področju elektroakustične glasbe?

"Zavod Bunker že nekaj let pripravlja festival Drugajanje v Mariboru. To

mesto je bilo s tem festivalom vključeno v projekt Global City – Local City. Termin je ustrežal, dali so nam na razpolago nekaj dni za priprave in zdaj smo tu. Seveda bi lahko bili tudi kjerkoli drugje in bi bilo drugače. Trenutek, prostor, okoliščine, sodelavci – vse to jemljem v obzir, se na to odzivam in vključujem v vsako novo izvajanje."

Gromov projekt je naselil mnoga mesta po vsej nekdanji Jugoslaviji. (Arhiv zavodov Bunker in Sploh)